

Nederlandse Vereniging van Journalisten
Folkert Jensma en Thomas Brüning
Johannes Vermeerstraat 22
1071 DR Amsterdam

Amsterdam, 15 april 2026.

Geacht bestuur van de NVJ,

Persvrijheid is een hoeksteen van de democratische rechtsstaat. Beide zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het is dan ook geen toeval dat autocraten, die de politieke orde naar hun hand willen zetten, er meestal mee beginnen om de onafhankelijke journalistiek onder druk te zetten. Vladimir Poetin deed het begin deze eeuw zo, Donald Trump volgt nu eenzelfde pad.

Alleen al daarom is het van belang om de ontwikkelingen rond persvrijheid en persbreidel nauwgezet in de gaten te houden, zoals jullie doen met jullie jaarlijkse Persvrijheidslezing.

Maar dat jullie Thomas Erdbrink hebben uitgenodigd om dit jaar de Persvrijheidslezing te houden, verbaast en verontrust ons. Want juist Thomas Erdbrink heeft dit jaar een wissel getrokken op de persvrijheid met zijn documentaire televisieserie *Onze man bij de vijand*.

De makers van deze reeks beweren dat zich tijdens de opnames geheel vrij door Rusland hebben kunnen bewegen en dat hen geen strobreed in de weg werd gelegd. Wij hebben vraagtekens bij deze claim. Terwijl het Kremlin ook afgelopen jaar talrijke journalisten uit binnen- en buitenland strafrechtelijk liet vervolgen, deporteren of anderszins het werken onmogelijk maakte – recentelijk werd Geert Groot Koerkamp slachtoffer van de Russische repressie – heeft Thomas Erdbrink zich laten begeleiden door halve en hele propagandisten van dit regime.

Een van zijn producers is Nikita Soetyrin, medewerker van staatskanaal *RT* dat dag in dag uit de Russische vernietigingsoorlog tegen Oekraïne bejubelt. Daarnaast werd Erdbrink geholpen door Maria Boetina, parlementariër van de regeringspartij *Verenigd Rusland* die in 2019 door de Verenigde Staten wegens spionage werd uitgewezen en nu onder toezicht van het regime een consultancybureau runt dat erop is gericht buitenlanders zo positief mogelijk over Rusland te laten berichten. Ook Erdbrinks tolken waren niet in staat/bereid om zich vrijelijk van hun taak te kwijten en hebben aantoonbaar geprobeerd om interviews met passanten te beïnvloeden. Dat wijst er niet op dat Erdbrink bewegingsvrijheid genoot, maar onderworpen werd aan de oude leninistische boutade ‘vertrouwen is goed, controle is beter’.

Uiteraard heeft Thomas Erdbrink het recht om zich te omringen met dit soort Poetingetrouwen en zeker ook het recht om een journalistieke serie als *Onze man bij de vijand* te maken. Of dat heeft geleid tot een documentaire, die in journalistieke zin onafhankelijk mag worden genoemd, moet dan eveneens aan de orde worden gesteld. Journalist/academicus Peter Pomerantsev, die door zijn jarenlange werk de mediawereld onder Poetin van binnenuit heeft leren kennen, waarschuwt er al meer dan een decennium voor dat de vertrouwde journalistieke naïviteit van vroeger in onze huidige ‘post-truth’ tijd averechts uitpakt.

Maar dat Erdbrink nu door een reeks vooraanstaande vakorganisaties en instituties uit de journalistiek en de mediawereld naar voren wordt geschoven als dé man die zijn licht moet laten schijnen over de persvrijheid anno 2026, dat gaat ons te ver.

Door veel propaganda onweersproken te laten, heeft Erdbrink met zijn televisieserie een positie ingenomen die het Kremlin welgevallig is. Volgens ons is Erdbrink daarom juist op dit moment zo ongeveer de minst geschikte spreker voor de Persvrijheidslezing.

Wat nu? Het geeft geen pas om voorafgaande aan een bijeenkomst over uitgerekend persvrijheid te vragen om de al uitgenodigde spreker te annuleren. Gepast is het wel om te vragen de Persvrijheidslezing van extra context te voorzien, hetzij door een tweede spreker als coreferent uit te nodigen die de praktijk van persbreidel in Rusland kan schetsen, hetzij door een discussie achteraf met een of meer kenners van de Russische geschiedenis en samenleving.

Laten jullie alles bij het huidige plan, dan lopen jullie volgens ons het risico dat de Persveiligheidslezing danig wordt vertroebeld. En dat zou niet alleen zonde zijn, maar zou ook de ernst van de zaak niet ten goede komen.

Hopend op jullie welwillende aandacht en begrip,

Met vriendelijke groeten,

Leden en niet-leden van de NVJ.

Yoeni Albrecht, Chris Colijn, Beatrice de Graaf, Iris de Graaf, Wessel de Jong, Victoria Koblenko, Joris Luyendijk, Marcia Luyten, Eva Peek, Jelle Postma, Pjotr Sauer, Jaap Scholten, Hubert Smeets, Lisa Weeda, Tommy Wieringa.